

Бўлажак жисмоний тарбия ва спорт мутахассиссининг шаклланишига хисса қўшадиган гимнастика бўлимлари, сўровнома натижаларига кўра қуйидаги

тартибда тақсимланди: “машқлар техникаси”, “атамалар”, “ўқитиш усуллари”, “эҳтиётлаш ва ёрдам бериш”, “гимнастика назарияси” (1-жадвалга қаранг).

1-жадвал. “Гимнастика ва уни ўқитиш методикаси”

фани бўйича мутахассисни шакллантирадиган модуллар (баллар)

Гуруҳлар	Кўрсаткичлар				
	1	2	3	4	5
Ўқитувчилар	4,1±0,43	4,2±0,39	3,4±0,35	3,8±0,37	2,4±0,26
2 б. талабалари	2,8±0,29	2,4±0,22	3,2±0,33	2,4±0,25	2,4±0,22
3 б. талабалари	3,2±0,33	2,8±0,27	2,4±0,19	2,6±0,27	2,2±0,19
4 б. талабалари	4,2±0,38	3,8±0,36	3,4±0,29	3,8±0,39	2,4±0,25
($\bar{X} \pm \sigma$)	3,6±0,36	3,3±0,31	3,1±0,29	3,1±0,32	2,3±0,23

Изоҳ: 1-Машқлар техникаси, 2-Атамалар, 3-Ўқитиш усуллари, 4-Эҳтиётлаш ва ёрдам бериш, 5-Гимнастика назарияси.

Олий мактаб олдида жисмоний тарбия ва спорт соҳасида талабаларни тайёрлаш учун мавжуд ўқув дастурларни ўз вақтида янгиллаб туриш муаммоси доимо мавжуд. Модернизация дастури қабул қилиниши билан олий ўқув юртлири олдида жисмоний маданият ва спорт соҳасида касбий малакали ва рақобатбардош мутахассисларни тайёрлашнинг илмий асосланган янги усуллари топиш вазифаси қўйилди [2].

Анкета сўровномаси натижалари мутахассиснинг шаклланишига хисса қўшадиган модулларни аниқлади. Ўқув дастур модули позициясининг аҳамияти кўрсаткичлари таҳлиliga кўра, ўқитувчилар ва талабалар ўртасида қарама-қаршиликлар, айрим позицияларда эса фикрларнинг ўхшашлиги кузатилди. 4-босқич талабалари ва ўқитувчилар муҳимлиги жиҳатидан машқ бажарилиши техникаси ва атамаларни олдинга қўйди. Эҳтиётлаш ва ёрдам беришнинг муҳимлик даражасини бироз пастроқ деб белгилашган, лекин гимнастик машқларни бажаришни ўргатишда бу бўлим жуда мураккаб ҳисобланади. 2-босқич ва 3-босқич талабаларига келсак, 2,2-4,8 балл оралиғида барча кўрсаткичларда катта келишмовчиликлар ва тебранишлар кузатилди.

Хулоса қилиб айтганда, биринчидан, жисмоний тарбия ва спорт мутахассисларини тайёрлаш доирасида

ўқув-тарбия жараёнини ўрганишга қаратилган илмий-услубий адабиётлар таҳлили замонавий жамиятда тез ўзгариувчан шароитларда юқори малакали мутахассисларни тайёрлашга кучли эҳтиёж мавжудлигини аниқлашга имкон берди. Мактабдаги педагогик амалиёт бошланишидан олдинги даврда “Гимнастика ва уни ўқитиш методикаси” фанини ўқитиш услубиятини ишлаб чиқиш ОТМ жисмоний тарбия тизими доирасида жисмоний тарбия ва спорт бўйича педагогик кадрларни тайёрлашда долзарб ва кам ўрганилган муаммолардан бири ҳисобланади.

Иккинчидан, педагогик кузатувлар ва анкета сўровномалари натижалари таҳлили барча услубий, назарий, техник ва амалий кўникма ҳамда малакаларни педагогик маҳоратга таъсир этиш даражасига кўра табақалаштиришга имкон берди. Тадқиқотларда аниқланишича, касбий педагогик кўникма ва малакалар деганда шундай малакалар тушуниладики, улар ёрдамида дарс олдида қўйилган вазифаларнинг ҳал этилишига эришилади.

Учинчидан жисмоний маданият факультетлари талабаларини асосий гимнастика воситалари ёрдамида касбий фаолиятга мақсадли тайёрлашда ўқув жараёнини самарали тузиш учун барча ёшдаги ўқувчилар гуруҳининг хусусиятлари инобатга олинishi керак.

Адабиётлар

1. Эштаев А.К., Тойлибаев С.М. Гимнастика и методика преподавания. (Учебное пособие). 2022. -С. 36-38.
2. Eshtaev A.K. Gimnastika nazariyasi va uslubiyati. (O'quv qo'llanma) Eshtaev Anvar Kurganovich. -T.: «O'zkitobsavdo-nashriyoti», 2020. 312-b.
3. Умаров Д.Х. в соавт. Оздоровительно-развивающие виды основной гимнастики. // Д.Х.Умаров, М.Н.Умаров, А.К.Эштаев (Учебное пособие). -Т.: Издательско-полиграфический отдел УзГИФК, 2006. -С. 204.

РЕЗЮМЕ. Ушбу мақолада жисмоний маданият факультети талабаларининг асосий гимнастика воситалари орқали касбий фаолиятини ошириши ва ривожланиши ҳақида маълумотлар берилган.

РЕЗЮМЕ. В статье излагается повышение и развитие профессиональной деятельности студентов факультетов физической культуры с помощью средств основной гимнастики.

SUMMARY. The article talks about the increase and development of the professional activity of students of the faculties of physical culture with the help of basic gymnastics.

ЕСCVET- ЕВРОПА КАСБИЙ ТАЪЛИМИ УЧУН КРЕДИТ ТИЗИМИНИ ЎЗБЕКИСТОНДА ҚўЛЛАНИШНИНГ УСЛУБИЙ МАСАЛАЛАРИ

А.И.Турениязова – физика-математика фанлари номзоди, доцент

Тошкент ахборот технологиялари университети Нукус филиали

Таянч сўзлар: касбий таълим, кредит, ECVET, ўқув натижалари, ўқув натижалари бирликлари.

Ключевые слова: профессиональное образование, кредит, ECVET, результаты обучения, единицы результатов обучения.

Key words: vocational education, credit, ECVET, learning outcomes, units of learning outcomes.

ЕСCVET тизимининг асосий мақсади ва вазифалари. Касб-хунар таълими учун Европа кредит тизими (ЕСCVET) - бу Европа Иттифоқининг умумий асбабларидан бири бўлиб, унинг мақсади шахснинг квалификация олиш йўлига эга бўлган ва баҳоланган ўқув натижаларини кўчириш, тан олиш ва тўплашга ёрдамлашиш, эгилувчан, индивидуallashtirilgan траектория бўйича бутун умри давомида ўқишни рағбатлантириш ҳисобланади. ECVETнинг асосий тамойилларини яратиш ва тадбиқ этиш фуқароларнинг ўқув натижаларини (learning outcomes) яхшироқ тушунишга, уларнинг шаффофлиги, трансмиллий мобиллиги ва кўчириш мумкинлигига олиб келиши керак. ECVET таълим

соҳасида Европа ҳамкорлигини ривожлантириш ва миллий квалификация рамакарини (National Qualification Frameworks) ишлаб чиқиш, ноформал ва информал ўқув натижаларини валидация қилиш, яъни расмий тан олиш, касб-хунар таълимида сифатни таъминлашга ўз улушини қўшади [1].

ЕСCVET тизимининг асосий инструментлари. Амалда қўлланиладиган даражага эга бўлиши учун бу кредит тизими қуйидаги ECVET тамойиллари ва техник компонентлари билан мустаҳкамланмоғи керак:

- квалификациялар ECVET тамойилларининг марказий концепти бўлган ўқув натижалари бирликлари ёрдамида таърифланади;

• ўқув натижалари бирликларини баҳолаш, валидация қилиш (расмий, ҳақиқий деб ҳисоблаш) ва тан олиш, шунинг билан бирга уларни кўчириш ва тўплаш жараёни мавжуд;

• ECVET ҳамкорликлари тушуниш меморандуми (Memorandum of Understanding), ўқув шартномалари (Learning Agreements), расмий ҳужжатларнинг асл маъносини очадиган қўшимча ҳужжатлар билан қўллаб-қувватланади.

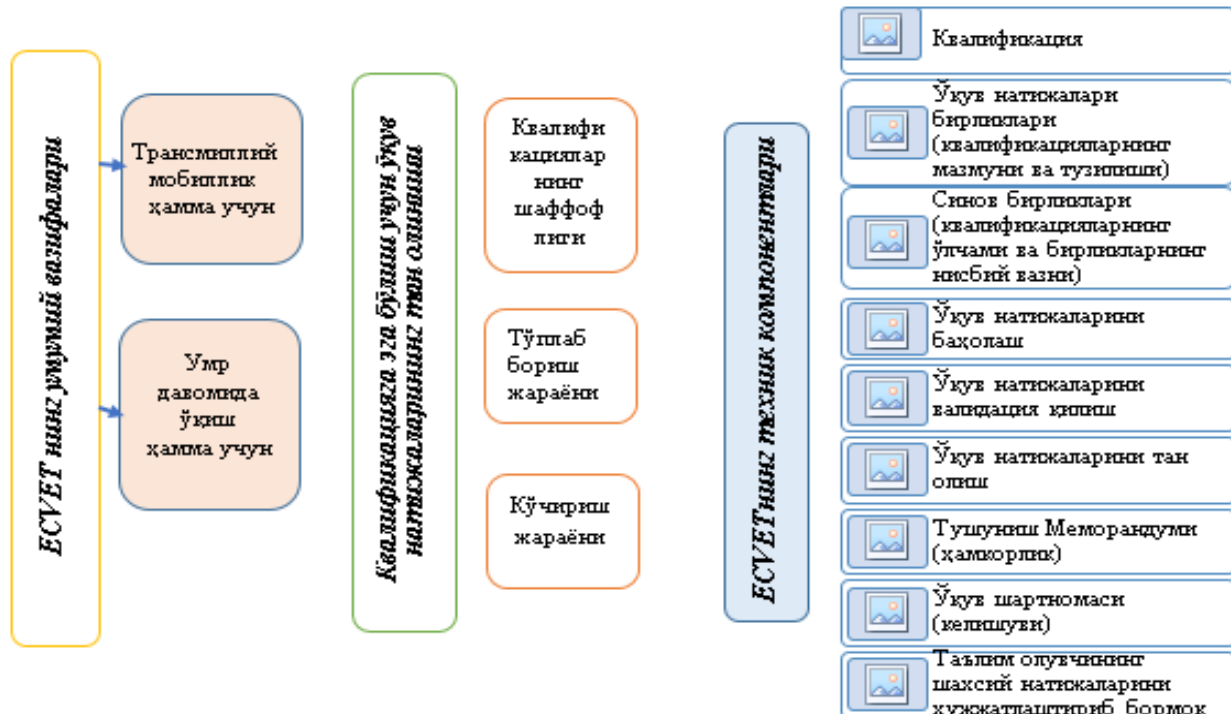
ECVET мақсади квалификация тизимларининг Европа Иттифоқи бўйлаб тушунишга осон ва мослашувчан бўлишини таъминлаш орқали ишчилар ва таълим олувчиларнинг мобиллигини қўллаб-қувватлашдир. Синов кредитларини кўчириш (transfer) квалификацияларни ёки квалификация бирликларини, компетенцияларни бир ўқув контекстидан бошқа бирига (формалдан ноформалга ва ҳок.), бир таълим даражасидан бошқасига (бошланғичдан ўрта ва олийга), шунингдек, бир таълим вазиятидан бошқасига (миллий - тармоқ – минтақавий – маҳаллий) кўчириш имконини беради. Бу эса таълимнинг ҳар хил контекстларини, даражаларини, вазиятларини интеграллаштириш орқали фуқароларга ўқув натижаларини тўплаш имконини яратади. Натижада академик ва меҳнат мобиллик анча ошади.

Кредит тизими (credit system) - формал, ноформал ва ёки информал таълим контекстлари орқали эришилган ўқув натижаларини тўплаш ва уларни расмий қабул қилиш, ушбу контекстларнинг биридан бошқасига кўчиришни енгиллаштириш асбоби. Кредит тизими қуйидагиларни ташкил қилади:

- компонентларига (модулар, курслар, диссертация ишлари ва ҳок.) синов бирликлари (кредитлар) илова қилинган ўқув ёки тренинг дастурини ёки
- ҳар бир бирликга кредит синов бирликлари илова қилинган ўқув натижаларидан фойдаланадиган квалификацияни таърифлаш орқали тузилиши мумкин.

Формал таълим (formal learning) - ташкиллаштирилган ва тартиблаштирилган муҳитда (таълим муассасаси, малака ошириш институти ёки иш жойи каби жойларда) амалга ошириладиган мақсадлари, вақти ёки ресурслари бўйича аниқ ўқишга мўлжалланган таълим. Формал ўқиш таълим олувчи хоҳиши билан мақсадли турда амалга оширилади ва одатда сертификат/диплом олишга олиб келади. Информал таълим (informal learning) - иш жойида, оилада, дам олиш пайтларида, кундалик фаолият юритиш давомида ўрганиш натижаси. Бундай таълим вазифаси, вақти ёки таълим олувчига амалий ёрдам нуктаи назаридан ташкиллаштирилмаган ёки тартиблаштирилмаган. Таълим олувчининг келажаги нуктаи назаридан информал ўқув, одатда, мақсадли турда, унинг хоҳиши билан амалга оширилавермайди. Информал таълим орқали олинган ўқув натижалари валидация қилиниши ва сертификатланиши мумкин. Информал таълимни яна «тажриба орқали, ёки тасодифий таълим» деб ҳам аташади. Информал таълимга мисол сифатида уй шароитида овқат пиширишни ўрганиш, автомобиль ёки компьютерларни таъмирлаб ўрганиш, шахмат-шашка ўйнаб ўрганиш, хобби сифатида қўлда ўйинчоқлар ясаб, кашта тикиб ўрганиш, компьютерни йиғиш ва созлашни мукамал ўрганиш турларини келтириш мумкин. Ноформал таълим (non-formal learning) - ўқув вазифалари, ўқув вақти ёки ўқувни қўллаб-қувватлаш шароитлари бўйича аниқ ўқишга мўлжалланган таълим деб эътироф этилмаган таълим олиш тури бўлиб, таълим олувчининг хоҳиши билан мақсадли турда амалга оширилади. Ноформал таълим орқали олинган ўқув натижалари валидация қилиниши ва сертификатланиши мумкин. Ноформал таълим баъзида чала (қисман) тартиблаштирилган деб таърифланади [3].

ECVET вазифалари ва техник компонентлари қуйидаги схемада берилган [3,4].

ECVETнинг умумий вазифалари бўлиб трансмиллий мобиллик ҳамма учун ва ҳаёт давомида ўқиш ҳамма учун тамойиллари қабулланган. Бунинг учун квалификацияга эга бўлиш йўлида ўқув натижаларининг тан оlinиши зарур. ECVET мобиллик ва умр давомида ўқиш вазифаларини квалификацияларнинг шаффофлиги, ўқув натижаларини тўплаб бориш ва

уларни кўчириш жараёнини ташкиллаштириш орқали амалга оширади. ECVETнинг техник компонентлари квалификация, ўқув натижалари бирликлари (квалификацияларнинг мазмуни ва тузилиши), синов бирликлари (квалификацияларнинг ўлчами ва бирликларнинг нисбий вазни), ўқув натижаларини баҳолаш, ўқув натижаларини валидация қилиш, ўқув

натижаларини тан олиш, тушуниш Меморандуми (хамкорлик), ўқув шартномаси (келишуви), таълим олувчининг шахсий натижаларини ҳужжатлаштириб бориш ҳисобланади [2,4].

Соҳа (сектор)	Касб	Фан
Ахборот коммуникация технологиялари	3330201 - Компьютер ва дастурий таъминот инжиниринги	Компьютер тармоқлари (113 соат) Компьютер архитектураси (113 соат)
Менежмент	3230900 – Бухгалтерия ҳисоби ва аудит	Бюджет ташкилотлари учун бухгалтерия иши (113 соат) Аудит (184 соат)
Инжиниринг	3310603 – Автомобилларни таъмирлаш ва техник хизмат кўрсатиш	Автомобиль конструкцияси (269 соат) Автомобилларни диагностика қилиш (142 соат)

Ушбу секторларнинг ҳар бирдан касб-хунар коллежларининг битта касби учун иккита фан танлаб олинди.

Асосий натижалар. Юқорида кўрсатилган фанлар учун НукДПИ командаси томонидан (муаллиф томонидан «Компьютер тармоқлари» ва «Компьютер архитектураси» модуллари учун) намуна сифатида ўқув натижалари белгилаб олинди. RUECVET лойиҳасида тақдим этилган методика бўйича ўқув натижалари бирликлари (units of learning outcomes) ишлаб чиқилди ва кредит тизими бўйича турдош коллежларда ўқув жараёнини ташкил этишда фойдаланиш учун лойиҳа сайтига жойлаштирилди [5].

Адабиётлар

1. <http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/2015-rigaconclusions.en.pdf>. Latvian Presidency of the Council of the European Union and European Commission. 2015.
2. ECVET Tools. Yianna Orphanidou. University of Nicosia. 2017.
3. www.ecvet-info.de Geographical Mobility in Vocational Education and Training: Guidelines for describing units of learning outcomes
4. www.dropbox.com/... Connie Livori. User Guide for the Implementation of ECVET within Level 4 Russian and Uzbekistan chosen Units from chosen Qualifications.
5. www.ruecvet.uz

РЕЗЮМЕ. Мақолада Европанинг касб-хунар таълими учун кредит тизими (ECVET)ни Ўзбекистон миллий таълим тизимида синовдан ўтказиш масалалари ва жорий этиш имкониятлари кўриб чиқилган.

РЕЗЮМЕ. В статье рассмотрены вопросы тестирования и возможности дальнейшего внедрения Европейской системы кредитов для профессионально-технического образования и обучения (ECVET) в национальную систему образования Узбекистана.

SUMMARY. The article discusses the issues of testing and the possibility of further implementation of the European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET) in the national education system of Uzbekistan.